

INTELLEKTUAL MUVAFFAQIYATLI O'SMIRLARNING PSIXOLOGIK IJTIMOIYLASHUVI

Allamova Shahista Yuldashboyevna

*Urganch davlat universiteti Pedagogika fakulteti,
psixologiya yo`nalishi doktoranti.*

Annotatsiya: Ta'lim jarayonida intellektual muvaffaqiyatli bolalarning ijtimoiy psixologik xususiyatlari shakllanishiga imkon beradigan sharoitlar yaratilsa, o'quvchilarga intellektual xususiyat shakllanishining psixologik asoslari haqida tushunchalar berib borilsa ularda intellektual muvaffaqiyatli bolalarning ijtimoiy psixologik xususiyatlarini rivojlanishi unumi oshganlikni haqida yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Intellekt, o'smirlik davri, psixik rivojlanish, ta'lim tizimi, ijtimoiy psixologik xususiyatlar.

Kirish. O'smirlar ota-onalari bilan muloqot qilishda qiyinchiliklarga duch kelishadi, ko'pincha ular bilan ziddiyatga tushadilar. Ota-onalarga hissiy qaramlikni yo'qotish istagi qizlarga qaraganda o'g'il bolalarda ko'proq namoyon bo'ladi. O'smirlar shaxsini shakllantirish uchun noqulay sharoitlarda (qiyin oilaviy vaziyat, ota-onalar bilan nizolar, o'rtoqlar bilan qoniqarsiz munosabatlar, o'z-o'zini hurmat qilishning oshishi, maktabdagi o'quv jarayonidagi kamchiliklar va boshqalar) asotsial tuyg'ularning kuchayishi kuzatilishi mumkin. Bu o'smirde norozilik va g'azabni keltirib chiqaradigan, uning tajovuzkor hissiy reaksiyasida namoyon bo'lishi mumkin bo'lgan muhim lahza - bu kattalarning e'tiborsizligi, uning so'rovlariga, intilishlariga, o'smirning butun shaxsiyatiga do'stona munosabatda bo'lishdir. Motivatsion soha. O'smirning motivatsion-shaxsiy sohasi tarkibida tub o'zgarishlar ro'y bermoqda. u ierarxik xususiyatga ega bo'ladi, motivlar to'g'ridan-to'g'ri harakat qilmaydi, balki ongli ravishda qabul qilingan qaror asosida paydo bo'ladi, ko'plab manfaatlar doimiy ehtiros xarakterini oladi. muloqot

jarayonining motivatsion tuzilishida sezilarli o'zgarishlar ro'y bermoqda: ota-onalar va o'qituvchilar bilan munosabatlar o'z ahamiyatini yo'qotmoqda, tengdoshlar bilan munosabatlar muhim ahamiyatga ega bo'lib, guruhga tegishli bo'lish zarurati aniq namoyon bo'ladi. guruhga mansublik yoshlarning ko'plab ehtiyojlarini qondirishi mumkin. Yosh o'smirlar uchun umumiy qiziqish va sevimli mashg'ulotlarini do'stlari bilan bo'lishish imkoniyati katta ahamiyatga ega; sadoqat, halollik va sezgirlik ham ular uchun juda muhimdir. Guruhga muvofiqlik o'smirlar va ma'lum miqdorda muvofiqlikni talab qiladi. biror kishi kompaniyaga qo'shilishi uchun u uning boshqa a'zolari kabi bo'lishi kerak: bu maxsus jargondan foydalanish yoki ba'zi o'ziga xos tafsilotlarda farq qiluvchi kiyim kiyish bo'lishi mumkin. Ushbu parametrlarga mos kelmaganlar, guruh ularni e'tiboridan mahrum qiladi. Chuqur hissiy bog'lanish va umumiy manfaatlarga asoslangan yaqin do'stlikni izlashga moyillik. do'stlik ta'riflarida ikkita sabab ustunlik qiladi: o'zaro yordam va sadoqat talabi; do'stdan hamdardlik bilan tushunishni kutish, o'smirlarda ota-onalar bilan norasmiy, tartibga solinmagan muloqotga bo'lgan ehtiyoj tengdoshlari bilan muloqotda bo'lgani kabi namoyon bo'ladi. Ota-onalarning tayyor emasligi, istamasligi, bolalarning kattalikka, mustaqillikka bo'lgan tobora ortib borayotgan istagini tushunish va qabul qila olmaslik o'smirlarning ota-onalari bilan muloqot qilishdan noroziligiga sabab bo'ladi. avvalo, bu o'smirlarning yoshlarning ehtiyojlari va ehtiyojlariga ko'proq mos keladigan tengdoshlari bilan muloqot qilish istagining sababidir. Muloqotdagi norozilik o'smirlarning xulq-atvorida bir qator salbiy tendentsiyalarning shakllanishiga olib kelishi mumkin, ularda huquqbuzarlik (deviant, noqonuniy) xatti-harakatlar rivojlanishi mumkin. o'rta sinflarda etakchi motivlar sinfda ma'lum bir mavqega ega bo'lish, tengdoshlarning tan olinishiga erishish istagi. O'rta maktabda o'qish kelajakni amalga oshirish, o'z hayotiy istiqbollari va kasbiy niyatlarini tushunishga qaratilgan motivlar bilan belgilana boshlaydi. Muayyan kasbga qiziqishdan tashqari, o'zini namoyon qilish va o'zini namoyon qilish zarurati, yoshning muayyan kasbni tanlashi ko'pincha ushbu kasbning ijtimoiy obro'si, ota-onalarning ta'lim darajasi va kasbi bilan belgilanadi. Oilaning moddiy farovonligi. ish haqining kutilayotgan

darajasi ham katta ahamiyatga ega, garchi bu qaramlik yoshga qarab kamayib boradi. Muxtoriyatga bo'lgan ehtiyoj - mustaqillik, mustaqillik, erkinlik olish zarurati; kattalarning huquq va majburiyatlarini o'z zimmasiga olish istagi. xulq-atvor avtonomiyasi - tashqi rahbarliksiz mustaqil qarorlar qabul qilish uchun etarli bo'lgan mustaqillik va erkinlikka ega bo'lish. Hissiy avtonomiya - bolalarning ota-onalarga hissiy qaramligidan xalos bo'lish, bu davrning eng muhim xususiyatlaridan biri jinsiy rivojlanish va jinsiy sohaga qiziqishning ortishi hisoblanadi. Rivojlanishning dastlabki bosqichlarida bu qiziqish ko'proq o'smirlar tomonidan o'z tanasini o'rganishga, uning o'zgarishini va erkaklik va ayollikning umumiy qabul qilingan me'yorlariga muvofiqlik darajasini kuzatishga qaratilgan. asta-sekin o'smirlar boshqalarning, ayniqsa, qarama-qarshi jins vakillarining rivojlanishiga qiziqish uyg'otadi. Ular o'zlarining rivojlanayotgan jinsiy tuyg'ulari va ehtiroslarini bilishadi, ular erotik tajriba sifatida jinsiy aloqaga qiziqish ortib boradi. o'smirlarning jinsiy faoliyati motivlarining aniq ifodalangan gender xususiyatlari topilgan. yigitlar uchun etakchi motiv - bu qiziqish, qizlar uchun - nozik tuyg'ular, o'smirlarning motivatsion sohasining yana bir xususiyati - turli xil xatti-harakatlarning og'ishlarini keltirib chiqaradigan ehtiyojlar va motivlarning paydo bo'lishi: giyohvandlik, alkogolizm, chekish, jinoiy xatti-harakatlar. o'z-o'zini anglashni rivojlantirish. O'smirlik davri bolaning o'zini o'zi anglashini rivojlantirishda, uning xatti-harakati va faoliyatining asosiy regulyatori sifatida o'zini o'zi qadrlashini shakllantirishda juda muhimdir, bu esa keyingi o'zini o'zi bilish, o'z-o'zini tarbiyalash jarayoniga bevosita ta'sir qiladi, va umuman, shaxsiyatni rivojlantirish. adekvat o'zini o'zi qadrlaydigan o'smirlar katta qiziqish doirasiga ega, ularning faoliyati turli xil faoliyatga, shuningdek, muloqot jarayonida boshqalarni va o'zini tushunishga qaratilgan o'rtacha va maqsadga muvofiq bo'lgan shaxslararo aloqalarga qaratilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Amonashvili S.H.A. Obuchenie, otsenka, otmetka // Ser. Pedagogika i psixologiya, № 10, M.: Znanie, 1980. – S.80-96.
2. Anan'ev B.G. Izbrannyye psixologicheskie trudy. V 2-x tomax. M.: 1980. - 10-110 s.
3. Anan'ev B.G. Problemy formirovaniya intellekta. L.: 1949. - 20-98 s.
- Umarov B.M. "Psixologiya" "Voriz nashriyot" Toshkent -2012.-34-45 betlar
4. G'oziev E.G'. Psixologiya metodologiyasi.-Toshkent,2012.
5. G'oziev E.G'. Sotsial psixologiya.-Toshkent,2013.
6. G'oziyev E. O'quvchilarning o'quv faoliyatini boshqarish. – T.: O'qituvchi,1998. – 104 b.